

ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УЯВЛЕНЬ ПРО СІМЕЙНЕ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ

В. П. Дудкіна

Херсонський державний університет, viktoriadydkkina888@gmail.com

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор О. Є. Блинова

Постановка проблеми. Питання психологічного благополуччя у сучасному світі стає все більш актуальним. Це пов'язано з тим, що формування сім'ї є важливим та невід'ємним процесом життєдіяльності особистості. Дослідження благополуччя у контексті побудови відносин може сприяти зменшенню ризиків розлучень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням поняття «психологічне благополуччя» у психологічному напрямку займалися такі вчені, як: Ю. Олександров, Є. Трошихіна, Е. Кологривова, А. Вороніна, Л. Жуковська, Н. Каргіна.

Суттєве значення для вивчення психологічного благополуччя мав аналіз літературних джерел, щодо вивчення чинників адаптації сімейного життя та формуванням факторів успішної сім'ї молоді (М. Ярошук, А. Якименко, І. Лиман, М. Терещенко та інші).

Метою статті є теоретичне та емпіричне обґрунтування психологічного благополуччя як чинника розвитку уявлень про сімейне життя студентів.

Виклад основного матеріалу. Питання «психологічного благополуччя» цікавить дослідників різних наукових сфер. Це поняття має різне тлумачення: радість, щастя, позитивний психічний фон. Психологічний підхід трактує його, як базовий конструкт відображення оцінки та сприйняття свого функціонування, як потенційних можливостей індивіда. У його основі вказується роль ціннісних та смислових орієнтацій людини [1].

Одним з найголовніших представників досліджень психологічного благополуччя є К. Ріфф, яка виділяла його основні компоненти та співвідносила

їх зі структурними компонентами концепції, в яких основою є позитивне функціонування особистості [5].

У своїх роботах Г. Чайка вказує на те, що в основі психологічного благополуччя є поняття «добре та погано» та люди частіше за все оцінюють все, що з ними трапляється саме в діапазоні цих протилежностей [3].

Н. Каргіна вказувала на спрямованість до власних захоплень та соціальних норм, включеність особистості у життя соціуму, орієнтацію на особистісне зростання. Це підхід демонструє баланс між самореалізацією власного потенціалу та адаптацією до соціальних вимог [2].

Дослідження сімейно-шлюбних відносин ґрунтується на взаємозв'язку навколишнього середовища та внутрішнього світу кожного індивіда. В результаті цього утворюється ієрархічна система, яка взаємопов'язує особистісні мотиви та смисли. Таким, чином ціннісні орієнтації людини виконують дві функції: регуляція проявів активності та джерело життєвих цілей в основі яких є особистісні смисли [4].

На основі аналізу літературних джерел, можна підсумувати те, що психологічне благополуччя та його складові компоненти формуються на основі людського досвіду, а система відносин є важливим фактором взаємодії та світосприйняття світу.

Для нашого дослідження було обрано дві групи: молодь, що не перебуває у стосунках та молодь у шлюбі. У кожній групі по 30 осіб. Вік досліджуваних був обраний на основі періодизації Е. Еріксона (20-25 років). Дана періодизація була обрано на основі того, що результатом прогресивного розвитку цього періоду є любов та відносини з протилежною статтю.

Для досягнення поставлених завдань були використані наступні психодіагностичні методики: «Шкала психологічного благополуччя К. Ріфф» (в адаптації Т. Шевеленкової, П. Фесенко), методика «Тест-карта оцінки готовності до сімейного життя (І. Юнда), «Рольові очікування і домагання у шлюбі» (А. Волкова).

Методика «Шкала психологічного благополуччя К. Ріфф» (в адаптації Т. Шевеленкової, П. Фесенко) використана для діагностики актуального психологічного благополуччя людини на відповідних життєвих етапах.

Найпоширенішим показником з низьким рівнем серед студентів, що не перебувають у відносинах є «Позитивні відносини з іншими». Ця група характеризується обмеженим колом спілкування з оточуючими, фрустрацією та уникненням компромісів, які потрібні для підтримки зв'язків з оточуючими.

За шкалою «Управління навколишнім середовищем» серед студентів, що не перебуває у стосунках переважає низький рівень. Це характеризується тим, що вони зазнають труднощів у плануванні повсякденної діяльності та мають відчуття нездатності змінювати обставини, події життя. Також, у складних ситуаціях їм важко контролювати самоорганізацію.

У студентів, які перебувають у шлюбі виявлено високі показники за шкалами: «Управління навколишнім середовищем», «Особистісне зростання» та «Мета в житті». Це характеризується тим, що вони мають схильність до самореалізації, саморозвитку, відкриті новому досвіду. Також, вони займаються плануванням майбутнього та створюють обставини для досягнення цілей як у професійній, так і в сімейній сфері.

Порівнюючи результати за допомогою t-критерію Ст'юдента, виявлено значущі відмінності в групах між показниками за шкалою «Особистісне зростання» ($t=4,8$ при $p \leq 0,05$). Це свідчить, що молодь, яка не у стосунках, шукає не тільки свого партнера, а й себе та своє призначення. Відсутність інтересу до життя призводить до уповільнення особистісного зростання. Молодь, яка перебуває у шлюбі бачить сенс існування у побутові стосунків та сім'ї.

Виявлено відмінності за шкалою «Позитивні відносини з іншими» ($t=8,1$ при $p \leq 0,01$). Це характеризується тим, що молодь, яка перебуває у шлюбі, має досвід спілкування зі своїм партнером. А представники іншої групи ставлять в пріоритет власні переживання, інтереси.

Порівнюючи отримані результати груп, можна зазначити, що за шкалою «Загальний рівень психологічного благополуччя» отримано середній рівень. Це свідчить про те, що особистість в залежності від ситуації може відчувати осмисленість свого існування та власну цілісність.

З метою визначення ставлення та готовності до сімейного життя за основу була взята методика «Тест-карта оцінки готовності до сімейного життя (І. Юнда)». Значущі відмінності у групах виявлено за шкалою «господарсько-економічне становище» ($t=4,9$ при $p \leq 0,05$). Це свідчить про те, що молодь, яка перебуває у шлюбі має досвід розподілу сімейних ролей, бюджету та обов'язків. У іншій групі поки, що несформована ця сфера через брак досвіду.

Методика «Рольові очікування і домагання у шлюбі» (А. Волкова) була обрана для виявлення уявлень партнерів, щодо розподілу сімейних ролей. Було виявлено значущі відмінності за шкалою «Особистісна ідентифікація з чоловіком (дружиною)» ($t=12,4$ при $p \leq 0,01$) та «емоційно-психотерапевтична сфера» ($t=5,3$ при $p \leq 0,05$). Це свідчить про те, що для молоді, яка перебуває у шлюбі, важливим компонентом є емоційність, взаємопідтримка, повага та пошук спільних інтересів. Для іншої групи важливим є незалежність та автономність так, як сфера сімейного життя для них є ще неактуальною.

Також, виявлено відмінності за показниками «господарсько-побутова сфера» ($t=9,6$ при $p \leq 0,01$) та «соціальна активність» ($t=5,5$ при $p \leq 0,01$). Це свідчить, що у кожної людини є свої інтереси, звички, які формуються протягом всього життя. Коли людина знаходить свого партнера, то деякі з цих звичок потрібно змінювати та знаходити спільні психологічні цінності, установки.

Отже, теоретичним та емпіричним дослідженням, було доведено, що рівень психологічного благополуччя є чинником розвитку уявлень про сімейне життя студентів.

Висновки. Аналіз отриманих даних показав, що дослідження психологічного благополуччя як чинника розвитку уявлень про сімейне життя студентів є актуальним питанням на сьогоднішній день. Психологічне

благополуччя особистості є інтегральним феноменом, який характеризується позитивним функціонуванням індивіда та містить у своїй структурі певні компоненти (адаптація, особистісне зростання, прийняття та інші). Поняття сімейних стосунків та уявлення про шлюб є неоднозначним та ґрунтується на компонентах благополуччя.

Емпірично встановлено, що є відмінності у рівні психологічного благополуччя серед студентів, які знаходяться у шлюбі та студентів, що не перебувають у стосунках. Це доводить, що на благополуччя особистості позитивно впливають сімейні відносини.

Перспективами подальших досліджень визначено дослідження психологічного благополуччя як чинника розвитку уявлень про сімейні відносини різних вікових груп.

Література:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 367 с.
2. Каргіна Н. В. Основні підходи до вивчення психологічного благополуччя особистості: теоретичний аспект. *Наука і освіта*. 2015. №3. С. 48-55.
3. Чайка Г. В. Сучасні дослідження психологічного благополуччя (за матеріалами зарубіжних авторів). *Актуальні проблеми психології*. Т. 21. Вип. 17. С. 294-304.
4. Юркевич М. Г. Сучасна сім'я та суспільство. Київ:Відродження, 2012. 168 с.
5. Riff С., Keyes С., Lee М. The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1995. Vol. 69. № 4. P. 719-727.